

Vaag gevoel in verre vingers.

Groeiend geluid. Airco, stemmen.

Droge tong. Lig voorover. Haal bewust adem, richt m'n kop op, open m'n ogen. Hard licht. Meetapparatuur op zwenkwieltjes, openstaande laptop erop, systainertje met glazen buisjes en ampulletjes. Lange witte jas, witgrijs haar, bril met 'n zwaar hoornen montuur. Zie dopedokter Dobrovský knikken dat 't okay is. Draai m'n lange, smalle blikken van 'm weg. Het is altijd okay bij doc Dobrovský, al sinds m'n tijd als leerling-warrior in 't Bunkr-internaat in Praag. Laat me achterwaarts van 't folie van de behandeltafel glijden, probeer op te staan. Hand op m'n schouder. 'Neem wat meer tijd,' adviseert z'n leeftijdloze Turkse assistente in accentloos Nederlands. Ik weet dat de echo in 'r woorden in werkelijkheid niet klinkt.

Wachten. Op evenwicht. Tot de ergste zweetaanvallen over zijn. Voorovergebogen, m'n benen zo ver uit elkaar als m'n afgezakte trainingsbroek toestaat. Steunen op altijd weer opvallend hooggeaderde handen. Ook dit hoort bij 'n spel. Bij 'n ander spel dat zo belangrijk voor me is.

Kraken in m'n slapen lijkt af te nemen. Voel de kleine hand zich van me losmaken, richt me op, hijs m'n Calvin Klein over m'n geïnjecteerde kont. 'Bedankt, bayan Hacısüleymanoğlu,' zeg ik met 'n stem die weinigen als de mijne zullen herkennen. In m'n droge strot verheft zich, zoals altijd na de Spritz, 'n vage metaalsmaak. Ook veranderende diepte in m'n zicht zal van korte duur zijn. Bukken zonder noemenswaardige bijwerkingen, trek ook m'n Hızlı-broek omhoog. Filiz Hacısüleymanoğlu reikt me 'n flesje gekoeld bronwater aan. Brekende verzegeling, snelle slokken. Slaaf van 't schema nu. Douchen, masseur, naar de make-up en m'n vaste haarstyliste, maatkostuum aan, contractueel verplichte pressie afwerken. Voel m'n benen nu ook weer, m'n hamstrings vooral. Beetje stram voorbij 'n bureau waarachter m'n oudere landgenoot heeft

plaatsgenomen. Een vanaf de Moldau gezien vroeger Praag in olieversiert de wand. Van 'n rijtje fotografisch vastgelegd nageslacht kan dat zonder te liegen niet worden beweed. 'Děkuji, pane doktore.' Het Nederlands dat ik al zo lang spreek heeft 't Tsjechisch van m'n jeugd tot nostalgische waarde gemaakt.

Een rimpelige hand plaatst dikke brillenglazen boven 'n onscherp geworden haargrens. Vriendelijke oogopslag onder borstelige wenkbrauwen. De man die wekelijks 'n modaal jaarsalaris ontvangt heeft al maandenlang geen kapper meer gezien, gebruikt verkeerde shampoo en 't lijkt 'm allemaal niks uit te maken. Ik voel de glimlach op m'n gezicht. Weet dat ik de briljante farmafreak kan vertrouwen. We kennen elkaar al ruim achttien jaar. Veertien was ik toen ik 'm in 'n lab dat officieel niet bestond voor 't eerst de hand drukte. De Herschepper. Bijna mythisch figuur voor de jongste lichten in de Bunkr-gemeenschap. Een kleine vijf jaar later zijn hij en ik van Bohemian Braves naar Spaarnerburch Müsterek gekomen, club van de grote kledingmerken Hızlı en Bambaşka. M'n overgang werd als Grote Transfer geheadlined. Dat ook doc Dobrovský van Praag naar Spaarnerburch verhuisde werd door Tsjechische noch Nederlandse media vermeld. Dopedokters werkten toen nog in de schaduw, wat 'n absolute onvoorstelbaarheid is in 't hedendaags XtremePowerSoccer. Samen waren we soms Tsjechischer dan we in Tsjechië ooit waren geweest. Atheïstischer ook, in dit steeds nadrukkelijker religieus verdeelde land. Iets dat ik niet van 'm had verwacht, wel van 'm kon begrijpen. Als iemand kan weten dat de geest 'n permanent beïnvloedbaar deel van 'n identiteit is dan is dat dopinggrootheid Antonín Aharon Dobrovský. Hij moet ook hebben gezien hoe Pritti Nováková mijn geest veranderde, hoe m'n geloof in die goddelijke duivelin m'n vrienden van me afstootte. Hij was erbij toen ik m'n hele familie naar de grafheuvel in Třebonice moest brengen. Hij was erbij tijdens de minuut stilte in 't met tweeënzestigduizend mensen gevuld stadion. Hij heeft m'n sportieve successen, maar ook m'n door de media genadeloos gekwadraterde vernedering met me meebeleefd. Hij moet hebben begrepen dat 't laatste me ernstiger heeft getraumatiseerd dan ikzelf kon ver-

moeden. Hij heeft me gevraagd wat ie me daarom vragen moest: of ik opdracht tot de moord op Müsterek-eigenaar Alaattin Yilmaz heb gegeven. Professioneel uitgevoerde aanslag, vijf weken geleden. Explosieve installatie in 'n permanent bewaakte, alleen op geweld van buitenaf berekende Maybach. Chauffeur, bodyguards en de Baba zelf konden nauwelijks worden geïdentificeerd. Ik heb 'm geantwoord dat ik de optie zeker heb overwogen.

EuroGov, 't Europees Gouvernement, heeft van ontspoord Nederland nog geen totale controlestaat kunnen maken. Toch worden misdadigers vaak genoeg gearresteerd. Yilmaz' directe en indirecte moordenaars werden dat niet. Ik wel. Net als m'n opeens weduwe geworden ex. Tientallen cameraploegen rond 't politiebureau in de stad, ondanks 't nachtelijk tijdstip duizenden sensatiezoekers, in haast opgestelde dranghekken. Advocaat van de organisatie in 't pand. Nog geen uur later stonden we — stonden *zij en ik* in aanhoudend flitslicht weer op straat. 'Sterkte met 't verlies,' hoorde ik mezelf tegen Pritti Yilmaz zeggen voordat we in afzonderlijke, door de club geregelde limousines stapten. Begreep heel goed dat ik 'r er niet bij moest aanraken. 'The Games continues,' antwoordde ze half binnensmonds, maar voor mij duidelijk genoeg. Wist niet wat ik hóorde, kon 't niet geloven... Toen ik m'n ademhaling had hervonden voelde ik 'r blik vanachter 'n geblindeerde portierruit in m'n ziel boren.

De aanslag werd vorige week via gezaghebbende persbureaus geclaimd. Money Khan. Wereldwijd actief syndicaat, dominante schaduwspeler op de financiële markten, leerde iedereen tegelijk. Georganiseerde misdaad, verklaarde Channel Sansasyon gretig. Uit Wit-Mongolië, 'n streek in de Kaukasus, afkomstige maffia. Grootschalige kapitaalverstrekking, genadeloze condities. Ook Alaattin Yilmaz' goede vriend Michael Jackson zou door de onbekenden erachter als shockwekkend voorbeeld zijn gebruikt. Oud nieuws in de herhaling, van excessieve vermogensafname en onverminderde bewijsdrang tot fatale medicijntoediening door 'n vertrouwensarts. Archiefbeelden van de King of Pop op Yilmaz' landgoed aan de Nederlandse kust, op diens negentig meter

lange superjacht op de Zwarte Zee. Gevallen god. Zware zorgen hadden 'm bleker gemaakt dan ie zich had durven wensen. Spaarnerburch Aktüel legde de volgende morgen 'n voor 'n bepaalde geloofsgroep gruwelijke parallel bloot. Andere serieuze media sponnen die dankbaar uit. Binnenlands werd daarbij met doordacht formuleren 't ook aan de pers opgelegd reli-verbod omspeeld. Vanuit Xzemenistische hoek werd alles ontkend. Uiteraard.

Heb mijn vertrouwensarts vanmiddag gevraagd wat ik hém moest vragen. In onze voor Filiz Hacısüleymanoğlu onverstaanbare moedertaal heeft ie me z'n woord gegeven. Als de Baba's dood toch op mij moet worden gewroken zal 't niet via 'n door hem toegediende spuit gebeuren. Testen en mixen van de chemicaliën doet ie altijd zelf. De combinatie van 't cijferslot van de kluis waarin de dope wordt bewaard is uitsluitend bij hém bekend en wordt regelmatig door 'm veranderd. Een voor mij bestemde spuit uit cellofaan bevrijden doet alleen hijzelf, net als de Juice in de cilinder trekken en de naald in m'n kont zetten. Als desondanks uit 'n door hemzelf gevulde aanmaak dodelijk gif zou komen kan in één keer de transferwaarde van de hele selectie worden afgeboekt. Als medePragenaar, als meer dan 'n goede kennis — in elk geval als teamcapo ben ik altijd de laatste die z'n injectie krijgt.

Zonder te kijken draai ik de dop op 't lege Spa-flesje. Elkaar kort knijpende rechterhanden. 'Prettige middag verder, pane doktore. En nogmaals bedankt.'

Uur later. Sluit m'n gulp. Water stort zich over wit porselein. Trek zelf-zeker genoeg de deur achter me dicht. Wanneer ik na de Spritz 't geluid van 'n doorspoelende pisbak aan kan heb ik 't macroscopische in m'n waarnemingen weer onder controle. Ook m'n voetstappen op de glanzend gecoate vloer klinken normaal. Uit de glazen gevel steekt beneden de hoofdingang naar buiten. Iedereen lijkt al binnen te zijn. Wolkenflarden haasten zich langs 'n zwak zonnetje. Op onzichtbare golven surfende witte roofvogels, kleurloze duinruggen in de verte. Als kind van Praag, waaruit alle richtingen zich duizenden kilometers over land uitstrekken, heeft de Noordzee me vaker 'n gevoel van beperking dan van ruimte gegeven. Fietzers en voetgangers moeten zich beschermen tegen wind en regen, echt koud is 't zelden in dit land. Ook vandaag niet. Als EuroGov 't strafbaar stellen van openbaar bedrijven van religie niet had doorgedrukt was 't nu Eerste Kerstdag.

Nederland. Gedevalueerde kaart in 't herschudde spel Europa. Holland, volgens velen. Wat niet correct is, die naam is slechts van toepassing op twee provincies, Noord- en Zuid-Holland. Structureel tekort aan bestuurlijke identiteit maakte 't land ziek. Zwalkende politici in plaats van koersvaste staatslieden, compromissen tussen middenpartijen. Waken voor politieke spelverruwing leek de grootste zorg. Als *gekochte* buitenlander kreeg ik er aanvankelijk niet veel van mee, maar op onderwerpen als migratie en integratie rustte 'n zwaar taboe. Al vóór m'n eerste seizoen bij Spaarnerburch Müşterek was Nederland door binnen- en buitenlandse sociologen bestempeld tot multiculturele tijdbom. Een die uiteindelijk afging. 'In Gods naam'... 'In Allahs naam'... 'In Xzyrrs naam'...

Alsof religie werd bedoeld om mensen *dierlijker* te maken. Expliciete Pritti Nováková omschreef me 't verschil tussen niet-gelovigen en gelovigen ooit als die tussen vrije dieren en vee. Gedecideerd als ze doorgaans was had zelfs zij er geen probleem mee op die stelling terug te

komen. 'Hardline-Christenen, hardline-Moslims, hardline-Xzemenisten, inteelt of import — op momenten van de waarheid blijken fundamentalistische reliëns ongeremd vernietigingsgerichte beesten.'

Uitgeroepen noodtoestand. Uit ongeromantiseerde hemelen neerge-daalde Chinooks verspreidden troepen van de Europese Strijdkrachten. Keiharde charges. Na de drie dagen geduurd hebbende godsdienstoor-log werd juist dit om z'n verregaande vrijheden bekendstaand staatje geconfronteerd met 'n voor velen verbijsterend wetsvoorstel: 'n algeheel verbod op openbare uiting van religie. Kon niet anders, werd beargu-menteerd én bekrachtigd. Door 'ongelovigen'. Omdat Christelijke politie-ke stromingen hun tijd lijken te hebben gehad, Xzemenistische fracties te geïsoleerd en Moslims te verdeeld blijven bestaat EuroGov voorna-melijk uit vertegenwoordigers van atheïstische partijen. De overrulende regering pleitte zichzelf direct vrij van welk blasfemisch gedachtegoed dan ook: *Goden bestaan niet totdat het tegendeel is bewezen*.

Vliegdekschepen voor de kust, scannende heli's boven de stad. Pant-servoertuigen in de straten. Helmen met neergedrukte vizieren, nachtkij-kers, hightech handwapens. Met uitzondering van 't moderne aan die dingen leek 't de tijd vóór de Grote Verandering in Tsjecho-Slowakije wel. CNN en Channel Sansasyon scoorden wereldwijd met reportages over razzia's in Nederlandse bedehuizen. Tot actie en reactie aangezet hebbende geestelijk leiders werden in hechtenis gezet, tot religieus ge-kleurde politieke partijen behorende burgemeesters en wethouders op non-actief gesteld. Militaire managers runden zo nodig steden en dor-pen. En perplexiteit bleek nóg 'n overtreffende trap te kennen: de tot symbolisch staatshoofd opgeleide oudste zoon van Hare Majesteit de Koningin werd opgedragen 'n reli-neutraal interim-kabinet te formeren én te leiden. Dat massamedia om 't hardst schreeuwden dat de prins belijdenis had gedaan in Nederlands Hervormde hoek kon daaraan niets veranderen — 't feit dat ie z'n geloof op geen enkele wijze aan anderen had opgedrongen woog kennelijk zwaarder. Sommige opiniebespelers zagen er 'n andere opzet in: *slinkse truc tot ontmanteling van het Ko-ningshuis*, werd al snel geschreven.

Een ongekozen regering om de Democratie te kunnen laten voortbestaan... Werken voor z'n poen, volgens belastingbetalers. Maar 't lijkt de man gelukt veiligheid en rust in de straten te herstellen. Zonder religieuze boventoon blijkt multiculti makkelijker mogelijk dan met. Niet alleen dankzij terugtrekking van de militia beginnen Nederlanders van verschillende afkomst zich weer wat vrijer in relatie tot elkaar te voelen.

Met de vorm van 't ruimteschipachtig stadion meebuigende gang. Halverwege wacht m'n vaste protector op me. En dat is ie niet alleen binnen de lijnen van 't battlefield. Ugly Ottema. Weinig XPS-watchers die 'm onder z'n werkelijke voornaam kennen. Kunstmatig kale blanke. Vijfentachtig kilo netto, maar nog atleet genoeg. Brede schouders, enorme dijen en kuiten. De enige autochtoon in onze selectie. Als boerenzoon ligt ie goed bij de fans uit de poldergebieden rond de stad. Met 'n pink wrikt ie in 'n oversized oor. 'Ready for showtime again?' Hij veegt de top van de grote kleine vinger af aan de rug van z'n stropdas.

'Heb 't zó gemist, Ug...' Hoef 'm er niet bij aan te kijken, ook buiten 't veld is er nog altijd iets tussen ons dat zonder oogcontact kan. Samen lopen we richting geluid. Na alles wat na de moord op Yilmaz is gezegd en geschreven weer als headliners op 'n ongeprint affiche. Wekelijks meet-and-greet. De eerste drie edities na de tragedie werden gecancelled, bij de volgende mocht ik me niet laten zien.

Verplicht socializen met relaties van founders en sponsors, met klassen schoolkinderen, met mensen die hun aanwezigheid in de Bambaška Arena danken aan 't winnen van 'n prijsvraag. Daarna naar huis, bankdrukken, extra hamstringoefeningen doen, paar flessen zwaar bier scoren en, meestal met links, in slaap proberen te komen. Moet mezelf nog steeds afleiden sinds m'n voormalige godin Pritti Nováková me heeft gedumpt. De chemicaliën die doc Dobrovský me injecteert om de zuurstof in m'n bloed snel te maken, m'n spiervolume maximaal en de pijn van m'n inspanningen dragelijk te houden hebben niet bepaald 't effect van traditionele, impotent makende anabole steroïden, maar geen tabloid of gossipsite die iets over me te weten komt. Laat geen callgirls opdraven, bezoek de luxe bordelen in de stad niet, vergrijp me niet aan zich aan-

biedende fans of clubmedewerksters. Vingers van dezelfde linkerhand leiden m'n nog vochtige haar naar m'n achterhoofd. Voor iemand met 'n hoge testosteronspiegel heb ik veel begroeiing op m'n kop, in vergelijking tot de meeste van m'n collega's nog voldoende mimische vermogens ook, maar wel evenveel diepte in m'n stem. Waar blockers en destructors zich de dagen voorafgaand aan 'n battle niet scheren om er zo intimiderend mogelijk uit te zien is 't ons vanmiddag juist verplicht. We dragen door Productplacement voorgeschreven kostuums van diepzwarte weefsels, nieuwe overhemden en dassen, blinkende designschoenen van subsponsor Görgülü. *Stylish studs*, schrijft 'n niet onbevooroordeelde glamoursite regelmatig.

De niet-groene hulk gromt 'n serie verwensingen, autochtonenvoegsel 'kut' op repeat. Ook hij heeft niks met dat gala-achtig gedoe, nog minder met de gezichtscreme en kleurloze lipgloss die ons voorafgaand aan elke pr-job worden opgedrongen. Z'n uitgezette schedel, die neus, lippen, oorlellen, oogleden en ook te groot lijkende handen en voeten dankt ie aan foute groeihormonen in z'n tijd als leerlingprof. Iets dat ik in m'n eigen juniorentijd bij oudere warriors met 'n atletiekverleden zag. Sportspritzencultuur heeft in Nederland altijd wat achtergelopen. Doc Dobrovský kwam voor hem net op tijd.

Schraap m'n keel. 'Ben hier straks eerder weg dan jij, animal.'

'Vergeet 't!'

'Grote flap. Wie 't eerst in de parkeergarage is casht.'

'Deal. Ben al onderweg.' Schallende toevoeging.

In de mixed area zal zo iets niet kunnen. Sinds Alaattin Yilmaz' sudden death hebben we nog geen battle verloren, kunnen we zaterdagavond zelfs nummer 1 in de NRG League worden, maar wordt er op de kulüp nog steeds niet hardop gelachen. Door mezelf helemáál niet natuurlijk. Via grote Europese persbureaus gedeponeerde claim op de moord of niet, niemand hoeft me uit te leggen dat m'n oude relatie met de nieuwe weduwe 'n uiterst licht ontvlambaar feit is gebleven.

Praag. Asgrauwe volkswijk Žižkov, stadsdeel 3. Tijd van de Partij. Als kind wist ik al wat 'indoctrinatie' inhield: staatsmedia die in gezwollen taal wezen op de rotte aard van 't kapitalisme. Wat dat betreft viel op ons weinig aan te merken; ons uit vijf personen bestaand gezin leefde op 'n adres dat in 'n vrije woningmarkt niet de minste aanprijzing waard zou zijn geweest. Met negenenvijftig andere gezinnen gedeelde woonkazerne tussen te dichtbij staande andere woonkazernes, lelijkste gebouwen ooit door communistische architectuur voortgebracht, jarenlang verscholen gehouden achter door staatsarbeiders met maandenlange tussenpozen gebruikte steigers. In sommige woningen waren onofficiële uitdragerijtjes gevestigd. Tweedekus aardappelen per stuk, tweedehands kleding per kilo, zakken brandhout, soms eieren of levende kippen. Getolereerd illegaal. Zolang de reclames op de ruiten maar niet te opzichtig waren. Zolang er maar smeergeld werd betaald. Er was 'n kapperszaakje waar op ijshockey-, voetbal- en atletiekuitslagen kon worden gewed. Wat niet in de laatste plaats door familie, vrienden en schuldeisers van betrokken sporters werd gedaan. Er was 'n bedrijfje dat kleding en linnengoed herstelde. In 'n vertimmerd berghok konden Xzemenistische vrouwen hoofddoeken en lichaamverhullende xzonahs kopen. Alleen aardkleurige, Xzemenisten mochten zich niet anders dan in aardkleuren hullen. Uitingen van de van oorsprong Wit-Mongoolse religie rond de door de historische ziener Xhoeddr de Eerste beschreven door Xzyrr geblazen Heilige Ruimte zagen we steeds vaker in onze wijk. Vrouwen voor wie mannen uit andere stadsdelen kwamen waren duidelijk geen volgelingen van die beweging. Buurtbewoners die beweerden dat sommige van die mannen celibaatregels verachtende Roomse priesters zouden zijn waren dat wél. En er was 'n dranklokaaltje. Waar die vreemde, in elk geval niet in kerkelijke gewaden geklede kerels nooit binnengingen. Waar niet eens reclame rond flessen was

geëtiketteerd. Uitbater Špiláček had, naar boven afgerond, nog vier tanden in z'n bleekpaarse smoelwerk. De kroeg bevond zich op de tweede verdieping van ons blok, kende geen tapinstallatie, geen vaste sluitings-tijd en was inpandig geschilderd in de kleuren van voetbalbolwerk Slavia Praha. M'n vader zat er vaak. Heel vaak. M'n matka, m'n bratr, m'n kleine sestra en ik woonden beneden.

Huisnummer 555. Grieks Katholieke burens links, Jiddischkeit praktiserende burens rechts. Geen tuintje, niet eens iets als 'n betontegelstoeptje voor onszelf. Direct buiten de gevel begon de openbare weg, keienkoppen. Omdat iemand die de achterdeur uitstapte nog met de deurkruk in z'n hand tot pulp kon worden gereden (vooral Uaz'en, verschillende types door Sovjetsoldaten bestuurde jeepachtige voertuigen en hoge, hoekige busjes, leken van alle verkeersregels vrijgesteld) waren er geen achterdeuren. Ook was er aan gedacht de ramen naar binnen te laten opendraaien, dunne gietijzeren ramen in dunne gietijzeren kozijnen. Enkel enkelglas en enkel op 't noorden, als 't buiten nog volop licht was werd 't binnen al schemerig en somber. Gebarsten ruiten werden soms binnen 'n half jaar al vervangen. Beige deuren in 'n lange, zuurstofarme, nauwelijks verlichte korridor. Spouwloze muren van gezaagd, schraal bepleisterd natuursteen. Elk geluid erachter verradende wanden. Behang hadden we alleen in de huiskamer. Het zou in andere culturen als pakpapier zijn gezien. 's Winters knaagden muizen aan de andere kant van 't bladderig huiskamerplafond, kraken van vloerplanken erboven deed die beesten kennelijk niks. De meeste van onze meubelen kwamen uit de nalatenschap van m'n Nederlandse grootmoeder. Die m'n Nederlandse grootvader 'n jaar had overleefd en die tijd voornamelijk gebruikte om zich schoon te praten van de onkoosjere keuzes die 'r manžel tijdens de Tweede Wereldoorlog maakte. Bijna iedereen in de wijk had dezelfde standaardmeubelen in huis, als onderpand voor geen woekeraar interessant. We hadden 'n hout- en bruinkoolbrandertje, ook 'n allesbehalve sierlijk ontwerp. Er was ondrinkbaar, nitraten en zware metalen bevattend water uit de regelmatig dienst weigerende kraan in de keuken/badkamer. Het moest tot de komst van onze eerste geiser,

halverwege de jaren-80, op 't kacheltje worden opgewarmd voordat we ons ermee konden wassen. Ook koelkasten verschenen pas na de Grote Verandering. Eerder werd alles koud gehouden in teilen water. Ook de bierflessen in 't dranklokaaltje van Špiláček.

Overeenkomstig Het Rode Ideaal had iedereen in Tsjecho-Slowakije werk en dus inkomen. Toch is ook de relatieve luxe van 'n zoveelste-hands Škoda'tje bij ons geen moment optie geweest. Kleding werd versleten in plaats van door mode verouderd. Tot kort na 't vallen van de Berlijnse Muur in 1989 poetsten we onze tanden met 'n mengsel van kalk en zout. Over tandpasta hadden we, net als over bijvoorbeeld shampoo, Kleenex of zonnebrandcrème, alleen maar gelezen in undergroundkranten. Heb in 't eerste decennium van m'n leven nooit iets als 'n sinaasappel, kiwi of banaan gezien. Fruit in die categorie was simpelweg niet te koop in de officiële, dagelijks te kort geopende uitdragerijen waar ons soort volk voor simpele boodschappen te lang in de Rij moest staan. Mensen die dankzij zwarte activiteiten over 'n wat ruimer budget beschikten konden dat daar niet eens uitgeven. 'Nemáme...' — 'Hebben we niet...' was 't standaardantwoord van onveranderlijk plichtmatig acterend winkelpersoneel op vragen die de status 'standaard' ook maar iets voorbijgingen. 'Aspirine? Al maanden niet meer...' 'Cúkr? Volgende week misschien...' We moesten 't doen met grof brood, brokkelige kaas, reuzel, voor USSR-confiscatie afgekeurde aardappelen, penen en groenten. Met zuurkoolsoep, smakeloze karpers en meer vet dan vlees bevattende worsten. En met bier, dat werd gezien als goedkoop, door 't hele gezin te drinken vloeibaar brood. Vet eten om de kater tegen te gaan, pivo om al dat vet door te spoelen. Het was 't enige wat makkelijk verkrijgbaar was in die tijd. Blond, donker, bitter, wrang, zoet, allerlei tussensoorten. De lucht was vol van de zurige stank van 't brouwen ervan, elk dranklokaal in Žižkov leek over 'n aangebouwd pivofabriekje te beschikken. Dat van Špiláček bevond zich in 'n berghok in de korridor. Omdat 't relatief lage alcoholpercentage van bier minder 'volkse idiotie' zou losmaken dan grootschalig gebruik van destillaten heeft 't communistisch regime onze nationale biercultuur nooit verboden. De bij-

zonderheid dat m'n kop jaren later uithangbord voor haarwater van Garnier werd kent waarschijnlijk z'n oorsprong in 't feit dat ik, net als m'n moeder en zusje, m'n hoofdhuid regelmatig met blond pilsener uit de ketel van Špiláček inmasseerde. Die merkloze meuk moet onbedoeld haarwortelversterkende eigenschappen hebben gehad.

De jeugd waartoe ik behoorde bediende zich naast 't Praags, dat van de officiële landstaal verschilde, onderling van 'Westerse taal'. Duits en uit illegale kranten opgepikt Amerikaans Engels. Russisch, binnen de schoolmuren 'n verplicht vak, werd erbuiten niet gesproken. In cyrillische tekens door dronken Russische militairen op 'n blinde gevel gekalkt *slaaf gehoorzaam je Meester!* kende 'n jarenlange prolongatie omdat sancties ook door structureel bezopen Russische militairen (altijd en overal kon 'n Uaz met die sadistische zwijnen opduiken) konden worden toegepast. Westerse spullen als spijkerbroeken, sportschoenen met logo's, cassette recorders, calculatortjes, hippe plastic zonnebrillen en kauwgum zag ik uitsluitend bij kinderen van vaders die iets bij de Communistische Partij deden. Die in minder slechte wijken woonden. Die goed water in plastic flessen konden kopen. En cola. Aarsvriendelijk toiletpapier hadden wij nooit ervaren. Deodorant en niet van bierbrouwerijtjes afkomstig haarwater ook niet.

Door m'n moeder de Rij in gestuurd voor 'n zak kolen hoorde ik voor 't eerst vrouwen praten over maandverband voor eenmalig gebruik. Wie kon luisteren kon in de Rij horen wat door kranten niet werd geschreven, wat in bedehuizen niet werd gepreekt en wat op scholen niet werd gedoceerd. Het gerucht keerde dagelijks terug. En zwol. Opvallend genoeg ook onder mannen. Ik hoorde 'n kerel op gedempte toon zeggen dat ie overal in Žižkov aan waslijnen hangende witte en aardkleurige lappen als symbolen van op uitbarsten staande verdeeldheid zag. Met 'n vreemd soort schrik herkende ik de lading in die woorden, alsof de nieuwigheid ervan door m'n geheugen aan m'n opmerkingsvermogen werd geleverd in plaats van andersom. Ik wist meteen dat er iets in me was wakker gemaakt dat ik niet gemakkelijk weer in slaap zou kunnen krijgen.